DOMSTOLENS DOM (Femte Afdeling)

9. november 2000 *

I sag C-126/99,

angående en anmodning, som Pretura di Torino (Italien) i medfør af EF-traktatens artikel 177 (nu artikel 234 EF) har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende sag,

Roberto Vitari

mod

Det Europæiske Erhvervsuddannelsesinstitut,

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af artikel 79 i ansættelsesvilkårene for de øvrige ansatte i De Europæiske Fællesskaber,

har

DOMSTOLEN (Femte Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, A. La Pergola, og dommerne M. Wathelet (refererende dommer), D.A.O. Edward, P. Jann og L. Sevón,

* Processprog: italiensk.

generaladvokat: D. Ruiz-Jarabo Colomer
justitssekretær: R. Grass,

efter at der er indgivet skriftlige indlæg af:

— R. Vitari ved advokat C. Cotto, Torino

— Det Europæiske Erhvervsuddannelsesinstitut ved advokaterne E. og M. de la Forest de Divonne, Torino

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved ledende juridisk konsulent G. Valsesia, som befuldmægtiget,

på grundlag af den refererende dommers rapport,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 6. juli 2000,

afsagt følgende

Dom

1 Ved kendelse af 30. marts 1999, indgået til Domstolen den 14. april 1999, har Pretura di Torino i medfør af EF-traktatens artikel 177 (nu artikel 234 EF) forelagt Domstolen et præjudicielt spørgsmål vedrørende fortolkningen af artikel 79 i ansættelsesvilkårene for de øvrige ansatte i De Europæiske Fællesskaber (herefter »ansættelsesvilkårene«).

2 Spørgsmålet er blevet rejst under en sag, som Roberto Vitari har anlagt mod Det Europæiske Erhvervsuddannelsesinstitut (herefter »instituttet«) vedrørende hans ansættelses ophør.

Retsforskrifter

Fællesskabsbestemmelserne

3 Instituttet, der har hjemsted i Torino (Italien), blev oprettet ved Rådets forordning (EØF) nr. 1360/90 af 7. maj 1990 (EFT L 131, s. 1). Denne forordnings

artikel 14, som ændret ved Rådets forordning (EF) nr. 2063/94 af 27. juli 1994 (EFT L 216, s. 9), bestemmer:

»Vedtægt for personalet

Regler og vilkår gældende for tjenestemænd og de øvrige ansatte i De Europæiske Fællesskaber finder anvendelse på instituttets personale.

I forhold til sit eget personale udøver instituttet de beføjelser, der tilkommer ansættelsesmyndigheden.

Bestyrelsen vedtager efter aftale med Kommissionen passende gennemførelsesbestemmelser.«

4 Artikel 4, stk. 1, i ansættelsesvilkårene bestemmer:

»Ved lokalt ansat forstås... den, der ansættes i overensstemmelse med lokal praksis med henblik på at udføre manuelt arbejde eller gøre tjeneste i en stilling, som ikke er angivet i [listen] over stillinger...«

5 Artikel 79 i ansættelsesvilkårene bestemmer:

»... arbejdsvilkårene for lokalt ansatte, især

a) de nærmere enkeltheder for deres ansættelse og afskedigelse

b) ferie- og orlovsordningerne, og

c) deres vederlag

[fastsættes] af hver institution på grundlag af de ordninger og sædvaner, der er gældende på det sted, hvor den ansatte gør tjeneste«.

6 Instituttet har ikke vedtaget særlige bestemmelser for sine lokalt ansatte, men anvendt den ordning, som Kommissionen har vedtaget vedrørende ansættelsesvilkår for lokalt ansatte, der gør tjeneste i Italien (herefter »Kommissionens ordning«). I artikel 3 heri er det bestemt, at der med disse ansatte kan indgås aftale om tidsubegrænset eller tidsbegrænset ansættelse, hvorved det dog anføres, at tidsbegrænset ansættelse kun kan aftales, såfremt »forholdene i forbindelse med arbejdet eller dettes art kræver, at der fastsættes en dato for ansættelsens ophør«.

7 Endelig bestemmer artikel 81, stk. 1, i ansættelsesvilkårene:

»Tvister mellem institutionen og en lokalt ansat, der gør tjeneste i en medlemsstat, indbringes for den domstol, der i henhold til gældende lovgivning på tjenestestedet er kompetent.«

De nationale bestemmelser

8 Artikel 1 i den italienske lov nr. 230 af 18. april 1962 om regler for aftaler om tidsbegrænset ansættelse (GURI nr. 125 af 17.5.1962), med senere ændringer (herefter »lov nr. 230/62«), bestemmer, at arbejdsaftaler principielt vedrører tidsubegrænset ansættelse, og at fastsættelse af en dato for ansættelsesforholdets ophør kun er tilladt i en række i loven angivne tilfælde, nemlig når ansættelse sker

— med henblik på udførelsen af arbejdsopgaver, der har karakter af sæsonarbejde

— med henblik på afløsning af arbejdstagere, der er fraværende på grund af sygdom, svangerskab, barselsorlov eller militærtjeneste

— med henblik på udførelsen af opgaver, der har en usædvanlig eller lejlighedsvis karakter

— med henblik på arbejde, der udføres i flere på hinanden følgende faser og kræver specialarbejdere

— med henblik på produktion af særlige forestillinger eller udstillinger eller radio- eller fjernsynsprogrammer, eller

— med henblik på udførelsen af særlige opgaver i lufthavne.

9 Ifølge samme lovs artikel 2 kan undtagelsesvis og med arbejdstagerens samtykke aftale om tidsbegrænset ansættelse forlænges én gang for et tidsrum maksimalt svarende til varigheden af den oprindelige aftale, når denne forlængelse er nødvendig som følge af tilfældige, uforudseelige omstændigheder, og vedrører udførelsen af samme form for virksomhed. Når arbejdsforholdet forlænges ud over den fastsatte ophørsdato, anses arbejdsaftalen for en aftale om tidsubegrænset ansættelse med virkning fra datoen for undertegnelse af den første aftale om tidsbegrænset ansættelse.

10 I specielle lovbestemmelser er der fastsat regler for andre tilfælde, i hvilke det er muligt at indgå aftale om tidsbegrænset ansættelse.

Tvisten i hovedsagen

11 Roberto Vitari indgik, efter at han oprindelig var blevet ansat på instituttet som hjælpeansat i henhold til en kontrakt om tidsbegrænset ansættelse, der blev fornyet én gang for perioden fra den 16. oktober 1995 til den 29. februar 1996,

endnu en kontrakt om tidsbegrænset ansættelse som lokalt ansat for perioden fra den 1. marts 1996 til den 31. august 1996. Denne kontrakt blev fornyet indtil den 30. juni 1997, på hvilken dato Roberto Vitari's ansættelse i instituttet efter dettes opfattelse ophørte.

12 Roberto Vitari anlagde herefter sag ved Pretura di Torino og gjorde herved gældende, at ifølge den italienske lovgivning og specielt lov nr. 230/62 kunne instituttet ikke bringe hans ansættelse til ophør, idet der måtte antages at være tale om ansættelse uden tidsbegrænsning fra den 1. marts 1996, på hvilken dato han for første gang blev ansat som lokalt ansat.

13 Instituttet har derimod anført, at man ikke kan gør de italienske bestemmelser gældende over for det, når dets personale efter artikel 14 i forordning nr. 1360/90, med senere ændringer, er omfattet af »regler og vilkår gældende for tjenestemænd og de øvrige ansatte i De Europæiske Fællesskaber«.

14 Pretura di Torino, der er i tvivl om forholdet mellem national ret om arbejdsaftaler og ansættelsesvilkårene, og navnlig artikel 79 heri, har besluttet at udsætte sagen og anmode Domstolen om en præjudiciel afgørelse af følgende spørgsmål:

»Skal artikel 79 i [ansættelsesvilkårene] med bestemmelsen om, at '... arbejdsvilkårene for lokalt ansatte, især

a) de nærmere enkeltheder for deres ansættelse og afskedigelse

b) ferie- og orlovsordningerne, og

c) deres vederlag

[fastsættes] af hver institution på grundlag af de ordninger og sædvaner, der er gældende på det sted, hvor den ansatte gør tjeneste', fortolkes således, at den pågældende fællesskabsinstitution kan fravige national lovgivning, således at det alene er de fællesskabsretlige regler, der finder anvendelse, eller således, at national lovgivning skal følges, navnlig når dennes bestemmelser har præceptiv karakter?«

Det præjudicielle spørgsmål

Parternes indlæg

15 Den forelæggende ret ønsker med sit spørgsmål nærmere bestemt at få oplyst, om artikel 79 i ansættelsesvilkårene skal fortolkes således, at denne bestemmelse ikke er til hinder for, at en fællesskabsinstitution med en lokalt ansat kan indgå en aftale om tidsbegrænset ansættelse, selv om de nationale regler, der finder anvendelse på den stats område, hvor den ansatte skal udføre sit arbejde, kræver indgåelse af en aftale om tidsubegrænset ansættelse.

16 Efter Roberto Vitari's opfattelse supplerer bestemmelserne i artikel 3 i Kommissionens ordning og artikel 1 og 2 i lov nr. 230/62 hinanden i betragtning af henvisningen i artikel 79 i ansættelsesvilkårene til de ordninger og sædvaner, der er gældende på det sted, hvor den ansatte gør tjeneste. Med disse bestemmelser sker der netop en begrænsning af de tilfælde, i hvilke instituttet kan indgå aftaler om tidsbegrænset ansættelse.

17 Instituttet har anført, at den forelæggende rets spørgsmål er uden betydning, når Kommissionens ordning efter den måde, den konkret er blevet anvendt på, er i overensstemmelse med den nationale lovgivning om tidsbegrænset ansættelse. Den har anført, at spørgsmålet herom i Italien reguleres af et stort antal bestemmelser, der bygger enten på lov eller aftale, og at disse fra slutningen af firserne i væsentligt omfang har liberaliseret adgangen til at aftale tidsbegrænset ansættelse.

18 Instituttet har subsidiært gjort gældende, at ordlyden af ansættelsesvilkårenes artikel 79 viser, at fællesskabslovgiver ikke har pålagt institutionerne en pligt til nøje at følge lovgivningen i den medlemsstat, hvor de lokalt ansatte gør tjeneste. Der er tværtimod blevet givet dem mulighed for ved fastlæggelsen af ansættelsesvilkårene for disse ansatte at indføre selvstændige regler, der imidlertid skal bygge på de principper, der finder anvendelse i den stat, på hvis område tjenestestedet ligger.

19 Kommissionen har under henvisning til generaladvokat Capotorti's forslag til afgørelse i Desmedt-sagen (dom af 25.6.1981, sag 105/80, Sml. s. 1701) fremhævet den blandede beskaffenhed af reglerne om de lokalt ansattes ansættelsesforhold, for så vidt som retskilderne er både fællesskabsretlige og nationalretlige. Det bliver således de nationale lovreglers rolle dels at afstikke grænserne for fællesskabsinstitutionernes retsanordningsbeføjelser, dels at regulere alle de spørgsmål, der ikke er omfattet af fællesskabsretten.

20 Kommissionen har dog under henvisning til dom af 3. oktober 1985 (sag 232/84, Tordeur m.fl., Sml. s. 3223) anført, at anvendelsen af de nationale bestemmelser ikke kan medføre et indgreb i fællesskabsinstitutionernes selvbestemmelsesret. Derfor er en bestemmelse om, at virkningen af tilsidesættelse af en national bestemmelse er, at der opstår en aftale om tidsubegrænset ansættelse mellem den arbejdstager, der er ansat for et bestemt tidsrum, og den institution, der beskæftiger ham, en antastelse af ansættelsesmyndighedens eneret til at ansætte personale.

Domstolens bemærkninger

21 Ifølge artikel 3 i Kommissionens ordning skal ansættelseskontrakter for lokalt ansatte, der udfører deres opgaver i Italien, principielt indgås på ubestemt tid, idet reglen herom kun fraviges, når omstændighederne eller arbejdets art kræver, at der fastsættes en dato for ansættelsens ophør. I denne henseende ses der ikke at være nogen uoverensstemmelse mellem denne bestemmelse og de relevante nationale bestemmelser, der også giver aftaler om tidsubegrænset ansættelse forrang.

22 Den nationale lovbestemmelse, som den forelæggende ret har henvist til, er ganske vist mere præcis, for så vidt som den udtrykkeligt nævner de tilfælde, i hvilke aftaler om tidsbegrænset ansættelse som en undtagelse kan indgås.

23 Det kan imidlertid ikke udledes af artikel 79 i ansættelsesvilkårene, at det er den nationale lovgivning i den medlemsstat, på hvis område den lokalt ansatte udfører sine opgaver, der uden videre skal anvendes på arbejdsforholdet mellem en fællesskabsinstitution og en lokalt ansat. Det fremgår af denne artikel, at arbejdsvilkårene for lokalt ansatte »fastsættes... af hver institution på grundlag af de ordninger og sædvaner«, der er gældende i den stat, hvor den ansatte gør tjeneste, hvilket blot betyder, at den ordning, den enkelte institution har vedtaget, ikke kan være i uoverensstemmelse med de grundlæggende bestemmelser i den gældende nationale retsorden.

24 Som det fremgår af denne doms præmis 21, er artikel 3 i Kommissionens ordning i overensstemmelse med de grundlæggende principper i den italienske lovgivning.

25 Det tilkommer herefter den forelæggende ret i overensstemmelse med artikel 81, stk. 1, i ansættelsesvilkårene at efterprøve, om omstændighederne i forbindelse med eller beskaffenheden af det arbejde, som Roberto Vitari er blevet tildelt, jf. artikel 3 i Kommissionens ordning, har kunnet begrunde en aftale om tids-

begrænset ansættelse. Som generaladvokaten har anført i punkt 32 i forslaget til afgørelse, indeholder forelæggelseskendelsen ikke oplysninger overhovedet, på grundlag af hvilke Domstolen kan fremkomme med en vurdering på dette punkt.

26 Såfremt den forelæggende ret når til det resultat, at artikel 3 i Kommissionens ordning er blevet tilsidesat i hovedsagen, idet omstændighederne i forbindelse med eller beskaffenheden af arbejdet ikke krævede, at ansættelsen blev tidsbegrænset, påhviler det den at genoprette denne retsstridige situation, idet den ændrer den omhandlede aftale om tidsbegrænset ansættelse, til en aftale om tidsubegrænset ansættelse.

27 Denne virkning af en tilsidesættelse af artikel 3 i Kommissionens ordning kan ikke anses for et indgreb i Fællesskabets institutioners eller agenturers selvbestemmelsesret, hvilket gælder til forskel fra, hvad Domstolen fastslog i dommen i sagen Tordeur m.fl., hvis omstændigheder på afgørende måde adskilte sig fra omstændighederne i hovedsagen.

28 Dommen i sagen Tordeur m.fl. drejede sig nemlig om, hvorvidt fællesskabsretten er til hinder for, at bestemmelser i national lovgivning — der i tilfælde af overtrædelse af dennes regler om midlertidig beskæftigelse bestemmer, at der etableres et tidsubegrænset ansættelsesforhold mellem den midlertidigt beskæftigede arbejdstager og brugeren — finder anvendelse på Fællesskabets institutioner, når de benytter ydelser leveret af vikarbureauer.

29 Domstolen fastslog, at selv om den midlertidigt beskæftigede arbejdstagers krav om socialretlig beskyttelse ikke kan tilsidesættes, blot fordi arbejdstageren er stillet til rådighed for en af Fællesskabets institutioner, kan denne beskyttelse imidlertid ikke sikres gennem foranstaltninger, der er et indgreb i institutionernes selvbestemmelsesret (dommen i sagen Tordeur m.fl., præmis 27).

30 I hovedsagen er det imidlertid netop i artikel 3 i Kommissionens ordning, som anvendes af instituttet, bestemt, at aftaler om tidsbegrænset ansættelse kun kan indgås med lokalt ansatte, der gør tjeneste i Italien, såfremt omstændighederne i forbindelse med eller arten af arbejdet gør det nødvendigt at fastsætte en dato for ansættelsesforholdets ophør.

31 På baggrund af det anførte skal den forelæggende rets spørgsmål besvares med, at artikel 79 i ansættelsesvilkårene skal fortolkes således, at denne bestemmelse er til hinder for, at en fællesskabsinstitution med en lokalt ansat kan indgå en aftale om tidsbegrænset ansættelse, når dens egen ordning om ansættelsesvilkår for lokalt ansatte, der er udarbejdet på grundlag af ordningerne og sædvanerne i den stat, hvor de lokalt ansatte gør tjeneste, er til hinder herfor. Det tilkommer således den forelæggende ret at undersøge, om omstændighederne i forbindelse med arbejdet eller dettes art, jf. artikel 3 i Kommissionens ordning, nødvendiggør, at den mellem parterne i hovedsagen afsluttede aftale om ansættelse som lokalt ansat blev indgået for et bestemt tidsrum. I benægtende fald påhviler det den at ændre denne aftale til en aftale om tidsubegrænset ansættelse.

Sagens omkostninger

32 De udgifter, der er afholdt af Kommissionen, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke erstattes. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN (Femte Afdeling)

vedrørende det spørgsmål, der er forelagt af Pretura di Torino ved kendelse af 30. marts 1999, for ret:

Artikel 79 i ansættelsesvilkårene for de øvrige ansatte i De Europæiske Fællesskaber skal fortolkes således, at denne bestemmelse er til hinder for, at en fællesskabsinstitution med en lokalt ansat kan indgå en aftale om tidsbegrænset ansættelse, når dens egen ordning om ansættelsesvilkår for lokalt ansatte, der er udarbejdet på grundlag af ordningerne og sædvanerne i den stat, hvor de lokalt ansatte gør tjeneste, er til hinder herfor. Det tilkommer således den forelæggende ret at undersøge, om omstændighederne i forbindelse med arbejdet eller dettes art, jf. artikel 3 i Kommissionens ordning vedrørende ansættelsesvilkår for lokalt ansatte, der gør tjeneste i Italien, nødvendiggør, at den mellem parterne i hovedsagen afsluttede aftale om ansættelse som lokalt ansat blev indgået for et bestemt tidsrum. I benægtende fald påhviler det den at ændre denne aftale til en aftale om tidsubegrænset ansættelse.

La Pergola Wathelet Edward

Jann Sevón

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 9. november 2000.

R. Grass

Justitssekretær

A. La Pergola

Formand for Femte Afdeling